

PĂSTRAREA PATRIMONIULUI MUZEAL

DATE ASUPRA RESTAURĂRII ȘI TRANSFORMĂRII UNOR MONUMENTE DIN INCINTA CETĂȚII ALBA IULIA

OLGA BĂZU

În cadrul lucrărilor de amenajare a cetății Alba Iulia, prilejuite de sărbătoarea semicentenarului Unirii Transilvaniei cu România, C.S.C.A.S. prin D.M.I. a executat proiectele pentru amenajarea Muzeului Unirii și a Sălii Unirii precum și proiectul pentru restaurarea catedralei ortodoxe.

În partea centrală a platoului din cetate, pe strada care conduce pe sub cea de-a treia poartă de-a lungul clădirilor actuale garnizoane și a parcului, către catedralele ortodoxe și romano-catolică, se află amplasate două construcții massive, executate în secolul al XIX-lea, într-un amestec de stiluri arhitectonice.

Prima construcție orientată către parcul cetății este clădirea în care la 1 decembrie 1918 s-a semnat actul unirii.

A fost construită în arhitectura vremii în 1898 ca Cerc militar pentru ofițerii din garnizoanele cetății, cuprindând o sală de festivități în corpul central și o serie de încăperi mici și dependințe, dispuse pe parter și etaj, în cele două corpuri — de N și S.

În mijlocul fatadelor laterale se găseau intrările secundare și cele două scări de acces către etaje. Clădirea mai cuprindea un subsol parțial sub corpurile etajate.

În cadrul lucrărilor de pregătire a festivităților incoronării din 1922, sala mare din corpul central a fost transformată și mărită, prin înglobarea unor încăperi laterale (în care s-au amenajat două cămine), boltă în leagăn de peste sală și fost închisă cu arce dublouri, ornamentate cu motive românești din ipsos, care se sprijină pe niște pilastri finisați în stucă-marmură roz. Tot atunci s-a executat o serie de baghete și panouri la pereti precum și o decorare picturală generală, operă a pictorului P. Bellete.

În axul fatadelor de vest, s-a accentuat travea intrării principale prin crearea unei arcase monumentale, în care este inclusă ușa, exteriorul finisaț în similitudine cu arcele dublouri și susținut de nișe orizontale și verticale, gen boșie, de piatră, adăugindu-i-se o decorare florală de o mare bogăție, în factura celei din sală. De asemenea, pe partea fatadelor către parc, în fața ușilor-fereste de la sala mare, s-a creat o terasă cu parapete ornamente și trepte din piatră.

Probabil tot în aceea perioadă au fost executate finisațele în stil neoclasic — din tencuiulă — la restul fatadelor.

Proiectul întocmit de D.M.I. (arb. Șt. Bală, arb. O. Băzu, ing. Th. Barbu, ing. E. Doneșcu) cuprinde lucrările necesare transformării clădirii în muzeu comemorativ al actului unirii.

Tema indicată de beneficiar — Muzeul județean Alba-Iulia — cerea un spațiu de expunere mult mai mare decât oferea clădirea în vechea împărțire interioară și asigurarea unei continuități în fluxul de vizitare muzeistic. Realizarea primului punct dat prin tema-program s-a făcut prin desființarea zidurilor despărțitoare de la parterul corpurilor laterale și susținerea etajelor — a căror împărțire interioară a rămas aproape aceeași — prin grinză și stilpi de beton armat.

Circulația muzeistică continuă să obțină prin execuția unei treceri pe sub holul de intrare, la nivelul subholului, ceea ce a permis legătura directă între cele două săli de expunere nou create, de la parterul corpurilor laterale, lăsând sala mare, conform indicațiilor programului, să fie vizionată ultima, înaintea ieșirii din muzeu.

Arhitectura Sălii Unirii, ca dimensiuni, formă și cuadernatură, a fost păstrată aproape intactă. Decorările din ipsos de la boltă și arce, pereti și pilastri din stucă-marmură, montați în trecut pe schelet de lemn și amplătură de scaghiș, au cedat sub greutatea, flăcărindu-se. Pentru restaurarea lor au fost necesare lucrări de consolidare, subzidiri, pereti-suport din cărămida pentru a se putea monta actualul placaj din marmură roșie de Morena, asemănător cu aspect și colorit cu stucatura originală.

Pardoselile vechilor încăperi de la parter, uzate și învechite, au fost înlocuite cu dale din piatră de Bämpato, iar în locul parchetului din sală, înregărit și degradat, s-a montat marmură de Alun, material mult mai potrivit pentru destinația pe care o va avea sala mare, piesă cea mai reprezentativă a Muzeului Unirii.

Un colectiv de pictori, din cadrul C.S.C.A., a creat o nouă decorare picturală a boltilor și peretilor sălii, cu figuri din istoria patriei; J. S. Decorativa a amenajat iluminatul plafonelor și toată decorata interioară în vedere montării materialelor exponibile.

A doua mare construcție amplasată în fața clădirii Sălii Unirii este așa-numitul „Babilon”, construită între 1851—1853 pe locul unei clădiri mai vechi, ca locuință pentru familie ofițerilor din armata austro-ungară a garnizoanei Alba-Iulia.

Zidurile foarte groase, încăperile boltite, arhitectura neogotică, des folosită la mijlocul secolului trecut, dau acestelui construcții masiv aspectul unei fortărețe.

Este construită pe un plan în formă de U, pe subsol, parter și două etaje, desfășurind o lungime de cca. 100 m la fatadale lungi și 35 m la cele laterale.

În cadrul lucrărilor prevăzute în vederea sărbătoririi evenimentului de la 1 decembrie 1918, s-a proiectat, conform temei-program dată de C.S.C.A., transformarea întregii construcții în muzeu al unității naționale.

Proiectul, întocmit de D.M.I. în cadrul același colectiv, a căutat să adapteze spațiul celor trei nivele ale clădirii, unui circuit muzeistic care să permită vizitarea încăperilor create, după toate normele muzeale, fără intersecție circulațiilor, sau vizionarea unei săli de două ori în cadrul același traseu. Pentru a se obține săli spațioase, adecvate scopului propus prin temă, s-au transformat interioarele prin desființarea unor ziduri transversale, s-au creat strâpangeri, spații pentru vestiare, scări noi, holuri de intrare și două ieșiri noi înspre parțile curtii.

Pentru personalul muzeului, în corpul lateral sud, s-a creat birouri, laboratoare, o bibliotecă și o sală de sedințe, încăperi destinate de o intrare și o scăură, separate de cele rezervate vizitatorilor muzeului. Planșeul drept, peste etajul doi, din cauza putrezirii capetelor grinzilor de lemn, a fost consolidat prin suspensii.

Pardoselile uzate au fost înlocuite cu dale de piatră și marmură la parter și et. I, și cu parchet nou la etajul II. Scăurile vechi, amplă dimensiune, au fost înglobate în circuitul muzeistic, fiind plăcate tot cu marmură.

Exteriorul clădirii au fost rescrăpățit într-un ton asemănător cu cel vechi, iar toate elementele de piatră, lăsată spărate.

În cursul din spatele clădirii s-a amenajat, în cadrul spațiului verde proiectat, postamente din beton pentru expunerea unor elemente arheologice de piatră.

Ultima construcție amplasată către marginea de vest a platoului este Catedrala ortodoxă din Alba Iulia, construită între 1921–1922.

Biserica cu 3 turle massive este solid construită din cărămida și beton pe o fundație radier din beton armat. Are planul în cruce greacă încrășită, cu un pridvor spațios pe arcade în plin centru, înspre vest. Nu prezintă degradări care să afecteze partea de rezistență, în afara unor fisuri fără însemnatate la bolta pridvorului și a deteriorării placajului de marmură de la stâlpii naosului, datorate desigur unor tasări inegale a zidăriei în primii ani după construcție.

Palatul este compus din două clădiri cu etaj dispuse simetric în colturile de N.E. și S.E. ale incintei, având între ele un corp de legătură cu un portic deschis, pe arcade la etaj, accesibil prin două scări monumentale care încadrează, în interiorul curții, gangul boltit al intrării dinspre est.

Corpul de S.E. funcționează ca reședință parohială, iar cel opus, fostul muzeu regional de arheologie și istorie, se va amenaja o dată cu lucrările ce se întreprind pentru întreg ansamblul, ca muzeu al istoriei bisericilor ortodoxe.

Dominanta verticală a complexului, turnul clopotniță este o construcție solidă, cu degradări superficiale numai la parapamentul exterior. Din informațiile obținute la fața locului, se pare însă că turnul ar avea o înclinare față de verticală ceea ce a determinat oprirea funcționării clopotelor. Problema aceasta este încă în studiu proiectărilor, întrucât cere măsuri speciale pentru definitivarea soluției.

Părțile cele mai deteriorate din ansamblul incintei au fost porțiile deschise de pe laturile N și S care unesc cele două pavilioane de colt cu corpurile etajate dinspre sud.

Aceste porți formate dintr-o însiruire de arcase pe coloane se prezintau, înaintea începerii proiectului de restaurare și consolidare, într-o stare de totală degradare; numeroase crăpături și fisuri în adâncime brăzduau toată suprafața zidăriei de peste arce, pardoseala și trotuarele erau ondulate din cauza tasării pâmintului de fundație, fenomen care amenință stabilitatea construcțiilor.

Sondajele făcute la fundații au arătat că adâncimea lor, în fază inițială de construcție, era suficientă față de acțiunile externe, (înghet-dezgheț), și că tasăriile apărute se datorau exclusiv calității foarte slabe a terenului. De aceea, acest fenomen de tasare nu putea fi socotit cu certitudine terminat, existând pericolul continuării lui în timp. În această situație s-a recurs la mărirea suprafetei de fundare a construcției pentru a reduce presiunea pe teren și deci posibilitățile unor tasări suplimentare.

Prin soluția adoptată s-a prevăzut executarea unor elemente de beton armat sub formă de cutii goale, plasate la interiorul galeriei. Pe aceste „chesoane” au fost descărcate elementele longitudinale ale galeriei, prin intermediul unor grinzi de legătură care strâng grosimea zidurilor și sunt solidarizate cu centuri puternice de beton armat introduse în sănturi săpate pe ambele fețe ale soclului, imediat peste nivelul trotuarului.

Întregul ansamblu este impodobit atât la interior, cit mai ales la exterior cu motive ornamentale stilizate din decorul brâncovenesc. Toate aceste elemente ale fatadelor sunt executate în similiplastă precum și tencuielele exterioare care imită un apăreaj din blocuri de piatră.

Proiectul de restaurare executat prin D.M.I., a căutat să redea ansamblului aspectul inițial prin repararea tencuielor degradate de la biserică, turn clopotniță și galerii, precum și rezegrăvirea fațadelor după sistemul original, prin coloritul divers al blocurilor din similiplastă.

Invelitoarea cupolei turnului clopotniță, initial de țigle solzi, a fost înlocuită cu tablă de aramă.

Mitropolia din Alba-Iulia

